

4. Հայ. Զ-ույ (Տ) բառին, որուն վրայ ես
Spr. Abh. 1, 195 եւ 2, 241, իսկ երկրորդ ան-
գամ վերջ իտանք Lidén, Arm. Stud. 42 51,
Համ. 33, զոտ բացատրութիւնն կու տայ, չըն-
դունելով Bugge's Elrusk. und Arm. 1, 85
Հետեւ, KZ. 32, 89 եւ 47, Fr. Müllert's WZKM,
7, 381, Բացորոշանք Spr. Abh. J. ա. բառն
երկու անակ բացատրութիւններ, „Pedersen's
[KZ. 30, 398] Kombination von Զ-ույ“, mit
gr. γέρων-γραῖς վրէժ Lidén, „trägt dem
= keine Rechnung“.

Լւսն Lidén-ի այն in Personenbezeichnungen häufig *հառապա հեղեւր. *աւի էր (ursprünglich abstr. und kollekt.- „bildend“). Հայ. ւ = *rs բլլալով ծառայ հեղեւր. *ցրհ-աւի էր, հմլմ. գ. օ. սիր. padati „Fussgänger, Fussknecht“ առ. padyats gehen՝ Այս *հրհ-հայե է հանգղ. cierran, cyrran, cerran, կառ. cierge հայալից՝ to turn, bring into a certain state, convert՝ reduce to subjection; intr. ն to turn; go, return՝, be-cierran՝ drehen, աղեւմ. գ. *karrigan; cierr ար. (*karrin-), time, occasion, affair, business՝ հրգ. herren (հերեն) kehren, wenden, eine Richtung geben՝ բառերուն հետ աղեւմ. գ. *karr հիւզ. *kars էր, որ բառ Zupfatz Germ. Gutt կայ հառե կիւրի. gyrru՝ treiben, senden՝ բառի մէջն ալ:

Ծ. Հայ. լեզուի (հ-ա արմ.) եւ լեզուների
բառերուն մէջ է հնդեւ. ծնէն ի միջն ձայն-
դարձարան մէջ հնոմ է այսպէս, որ լեզուի բար-
դուամ բառին վերջն մասն էր եւ նման ձեւ
մ'ուռնիք պարտաւոր (հ-ա արմ.) բառի գրու-
թեան վրայ առան կարծիքս ւ. վերջ. նման գրու-
թեան մէջ ծագած արեւմե լեզուի ալ (չ. օ.
պարս-լեզուի), որ-հանդէս եւ լեզուի բառ իս
մէ եւ նոյն *bhinda* „binden“ արմատն են, **bhindhā*
եւ **bhindhā-kā*.

Lidén, Arm. Stud. 6 Լիդենի և Լիդենի Լիդենի Լիդենի. „Mit nhd. *winden* u. s. w. verbindet Scheitelowitz BB. 29, 43 և 62 arm. Լիդենի, aber schon das *v* (statt *g*-) macht die Zusammenstellung verdächtig (anders, freilich unsicheres über Լիդենի Bugre KZ. 32, 27)“

6. Հնդեւր. **uendh* „winden, wenden, wickeln, drehen, flechten“, *արմատը կայ բառ* Lidén Arm. Stud. 5, հմմ. 1. հայ. *դնի*, (*դնդի*, *դնդոց*) բառի մէջ Հնդեւր. **uendhah-էն* առ. հարեմմ. *vinde* „winden, wickeln, drehen, flechten“, *հանդդ. windan* „to wind twist, weave; turn“, *հքք. wintan* „torqueo, contorqueo“, *գուրթ. biwindan* „umwickeln, einwickeln“ *եւայթ. հմմտ. հքք. uwindanga* Gl. „monile, ornamentum mulieris“, „Demnach ist *դնդ. Կըռէ Lidén*,“ ursprünglich „der spiralgewundene oder aus zwei oder mehreren Drähten oder Barren zusammengewundene Ring“, *հմմտ. յուն ερμα „մեծեակ“, θρμος „քայռ-մեծեակ“ առ. εἶρμα, lat. serō „միացնել, ծար-մանել“ լատ. ἔλιξας „սպարաբնէալիս“ առ. ἐλίζε „հեռեակ“, լատ. torquēs „առ. torquere“ *եւայթ.**

Հայ. բերդի՝ (բերդի՝ արյու նշանակութեան մէջ՝ բերդ ունի, ապրիկոսեղեկ եւ երկրորդ բերդի-էն Kugel, Ball; (Bienenchwarm), նշանակու-թեան մէջ (auch Hübschmann Arm. Gr. 1, 130 unterscheidet die homonymen Wörter nicht՝ Կլուե (Lidén), Հայ. բերդի՝ „Ranke“-ի հետ. միջ. նրգ. winde Convolvulus, եւ հանդ. բանջարեւոր. անուններ wuduwinde niedre-winde ալ կոպտւելու են, հմտ. մանաւանդ հրք. uwinlon „Rebschling“ եւ հանգղ. րե-wind “բարու-նակ արծիւ”):

Ստուգիւ հետաքրքրական է Lidén-ի գրչէն
հնգեւր. համեմատական լեզուաբանութիւնը:

($\mathbb{Z} \oplus \mathbb{Z} \oplus \mathbb{Z} \oplus \mathbb{Z} \oplus \mathbb{Z}$):

ՀՈՒԿԱՍ ԲԱԴՐՈՒՊԱՆԵԼՆ

U U S E E U U O U U G U E

ᐅ ᐃ ᐃ ᐃ ᐃ ᐃ ᐃ ᐃ ᐃ ᐃ

Հայերէն ուսումնասիրութիւնք

(Armenische Studien von Evald Lidén,
Göteborg 1906, 1—149)¹,

(*Задача 1*)

[illegible]

1. *q̣ḥq̣, ụḅṇ. q̣ḥq̣ṭ* = *ẓḅẓ. *ụenḍh̄ā*
ẓḍẓ. ẓẉ. windan, to wind *ẓḍẓ. w̄intan*
 „torqueo“ *q̣n̄m̄. bi-windan*, „umwickeln“ *n̄d̄p̄p̄.*
ụendu „vertito“ *ẓẓ. vand̄hura-* Wagenkorb“.

Համեմատութիւնս, թէ եւ հիմնուած (ինչպէս եւ այլ գէպքերում) գլխաւորապէս գերմանական լեզուների վկայութեան վերայ, հակառակ չէ հայերէնին ձայնական օղէքներին: Սակայն հայ. Գ = հեր, dh արդարացնելու համար հնդկերկի յիշած հհ. *vanāhūra-* (Wagen-korb) բառը ըստ իւր վիճելի իմաստի չէ կարող բաւարար հանդիմանայ:

Դ Յարգելի գիտնականը առանձին նամակով խորհրդած և ինձ և լուր բանասերների և դեպք յայտարարել, որ նորա ուսուցիչները թիվը ձեռք բերել ջանկացող գիտն. է՝ Buchhandling Wettergers und Kerber, Göttingburg, (Göttingburg), Schweden. Preis Mark 3.40. Նշյի յգրուած լրս է տեսել նաև Jahresbericht der Universität Göttingburg 12-րդ Հատորի 269:

• 845 «Հանդես Ամսօրեայ», Թիւ 11 էջ 333, 1906.

2. գուար, տուար. հնագոյն ձեւն *tivar
== հեւր. dīprāš.

Հմմտ. հա. tiber „sacrifice“ միգ. un-
giver „Ungeziefer“, նվգ. ungeziefer „widriges
und lästiges bes. kleines Gethier“ հվգ. zēbar
„sacrificium“ գոտ. tūr (ըստ Գոսիմի փոխ.
aibr.) իրրեւ ἀπαξ λεγ., δῶρον՝ հզգ. toivre
„Vieh“.

Սիւալ: Բառս դասական հայերէն չէ
եւ նորա հնութեան մասին կասկածելու է:
Համեմատութեան սխալը ինքն ըստ ինքեան հե-
ղինակի ենթադրութեան մէջն է, թէ հայերէնի
նախածեւը պէտք է *tivar (ուրեմն *տիւար)
լինէր. սակայն հայ. ու լինելով == հեւր.
օ կամ օ եւ կազմելով մի լրովին վանկ, միան-
գամայն անհիմն է ընդունել, որ այստեղ ի կամ
ու ինչպէս կարծում է Լեզեն՝ ընկած պէտք է
լինի ու եւ ուրի՝ իրրեւ երկու բաղաձայնների՝
մէջ: Սակայն երեւոյթը թերեւս կարող էր առիթ
ունենալ միայն այն դէպքում, եթէ մենք
հետեւեւելով Լեզենին՝ հայ. ու վանկը բաղա-
ձայն համարենք:

Գերմաներէն լեզուների վկայութիւնն ստի-
պել է առլես հայ. Գուար *խաշն, եզն, դա-
տել նաեւ ըստ իւր խառն յիշած համեմատու-
թիւններից (Ungeziefer, widriges Getier, sacri-
ficio etc.). իսկ հզգ. toivre *խաշն, պատ-
կանում է բոլորովին տարբեր բառախմբի, որ
հանդէս է գալիս զանազան լեզուներում:

ա. հեւր. լեզուներէ իւրիք.

յն. ταῦρος „Stier“ == լատ. taurus ==
օսկ. taurο-m == ումբ. turuf == հւլ. tur-ū
„Stier“ == պրուսներէ tauris „Wiesent“ ==
հզգ. toivre „Vieh“.

բ. Սեմական լեզուներէ իւրիք.

եբր. תור (Dan. 4, 22, 29) == արամ. (տար-
գում.), תור (Exod. XXI, 28) == ասոր. ܬܘܪ
== արմ. ܬܘܪ == եթ. סֹרֶה (sôre) == ասուր.
== փն. 𐎲𐎠𐎼𐎫 „Stier, Rind“.

գ. Յնդեպէ.

𐎠𐎺𐎠 𐎠𐎺𐎠 կամ 𐎠𐎺𐎠 𐎠𐎺𐎠 „bête de somme“.

Բառս ինչպէս տեսնում ենք՝ միջազգային
է, ըստ որում դժարին է որոշել նորա բուն
հայրենիքը: Հայերէն ձեւը մասնում է թէ
ասորերէնին (St. Const. 102 Գուար) եւ թէ

ասորերէնին (վերջինիս նկատմամբ հմմտ. H.
Pedersen, KZ. XXXIX, 460), թէ եւ անու-
ցատրել է մեռած այստեղ *գ. ի գոյութիւնը:
(Թուի թէ հայ. Գուար *սուլ, եզն
(խառնակի իրրեւ զուարթի ի վերայ դաւարայ
երեւմ. Գ. 11.) ազգակից է սեմականին (հմմտ.
արմ. ܬܘܪ Գուար *եզն, Եզն. ܐܘܪܐ):

3. արիկ, ակաց „Schlauch, Längel“ ==
գերմ. *tizō-n- հվգ. Ziga, նվգ. Ziege, հա-
ւ. ccen, յն. ծիւ. հեւր. *diqō. Դի՛ իրրեւ
„Schlauch aus Ziegen-fell“. սկզբնական նշա-
նակութիւնն՝ *այծ:

Անհիմն. Հայ. Դի՛ ազգակից է սեմականին
== Խալդ. ܩܝܩܐ Ziqā (Jos. 9, 4; Gen. 21, 24)
== արմ. ܩܝܩܐ „uter e pelle factus, in quo
vinum et alia reconduntur“ == ասոր. ܩܝܩܐ zēqā
== եթ. ܩܝܩܐ zeqe == ասուր. ziqqu (Sb 199
zi-gi, Br. 4690, Vgl. Hommel, Sum. Les)
„uter“.

(Տի՛ փոքր Ասորի ազգերը ոչ միայն այծի
այլ եւ ուրիշ, աւելի մեծ կենդանիների մոր-
թուց են պատրաստում: Սեմական բառը նմա-
նապէս չէ որոշում կենդանիի ցեղը):

(Հարաւստիւն)

ԱՍՏՈՐԱՆԻՍ ԵՄԼԱԹԵԱՆՍ

Die Sprache der armenischen Zigeuner. Von Franz Nilsu-
laus Finck. 4° 131, St. Petersburg, 1907.

Յայտմ հայ Գնչուներու լեզուի մասին
եղած ուսումնասիրութիւններն, անկասարկ՝ եզ-
մեծաւ մասամբ ցիր ու ցան էին. իսկ յատկա-
պէս քերականութեան մասին՝ կամ մասնական
կէտերու մասին միայն եւ կամ անաղղակի ակ-
նարկութիւններ եղած էին: Հայ Գնչուներու
վրայ գրողները, աւելի անոնց բարոյից, գործու-
նեութեան եւ լեզուի բառացանկին ուշադրու-
թիւն դարձուցած էին: Իսկ ֆինկ իւր այս գոր-
ծոյն մէջ՝ զլեւադարձաբ անոնց բառացանկին
քննութեան եւ քերականութեան՝ գլխադրաբար
խոնարհման վրայ կը ծանրանայ, որով իւր այս
գործը կ'ունենայ իւր ուրիշ գիշեր, մանաւանդ
գիտնականօրէն եւ հմտութեամբ գրուած ըլա-
ւուն համար: Փոքր գաղափար մը տալու համար
կարժէ համառօտաւ ակնարկ մ'արձակել բա-
վականութեան վրայ:

Գիտնականը՝ գործոյն սկիզբը մի առ մի կը
զեւեղէ ողբերգաց ցանկը, որոնց վրայէն կ'ընէ